

**Profesor Teresa Zofia Orłoś.
Wspomnienie w rocznicę śmierci**

W tym roku, 11 listopada, minie piętnaście lat od śmierci wybitnej polskiej językoznawczynie i bohemistki, doskonałej wykładowczyni i życzliwej, otwartej osoby, Profesor Teresy Zofii Orłoś. Urodziła się we Lwowie 20. lutego 1930 roku. Do Krakowa zaś przyjechała w roku 1950 z już znakomitą znajomością języka czeskiego, wcześniej bowiem mieszkała w Czechach, gdzie po ukończeniu szkoły średniej zdała maturę. Na Uniwersytecie Jagiellońskim pogłębiała znajomość języka, literatury i kultury czeskiej podczas studiów slawistycznych na kierunku filologia czeska w latach 1950–1955. Jej zamiłowanie do języka i kultury czeskiej rozwinęło się w zainteresowania badawcze i pasję na całe życie. Już podczas studiów wyróżniała się spośród studentów bohemistyki, co zauważono i powierzono jej stanowisko asystenta. Dalsza Jej droga zawodowa i naukowa była niejako naturalnym tego następstwem.

W 1958 roku została opublikowana pierwsza monografia naukowa Teresy Zofii Orłoś, *Element prasłowiański w dzisiejszym słownictwie czeskim*, będąca wcześniej obronioną pracą magisterską napisaną pod kierunkiem profesora Tadeusza Lehra-Spławińskiego. Kolejne stopnie naukowe uzyskała również na Uniwersytecie Jagiellońskim jako pracownik Instytutu Slawistyki, potem także kierownik Katedry Filologii Czeskiej i Łużyckiej. Całe swoje życie zawodowe była związana z Uniwersytetem Jagiellońskim i Instytutem Slawistyki aż do przejścia na emeryturę w 2001 roku. Profesor Teresa Zofia Orłoś była również członkiem redakcji czasopisma „Bohemistyka” od momentu jego powstania.

Głównym przedmiotem zainteresowań badawczych Profesor Teresy Zofii Orłoś był język czeski w perspektywie diachronicznej. Wiele miejsca poświęciła stosunkom językowym czesko-polskim, wykazując znaczny wpływ polszczyzny na odradzającą się w XIX wieku czeszczyznę, przede wszystkim zaś na terminologię naukową, podkreślając rolę języka polskiego jako źródła zapożyczeń nomenklatury chemicznej, botanicznej i zoologicznej. Spośród wielu Jej prac o tej tematyce przywołajmy na przykład monografię *Zapożyczenia polskie w słowniku Jungmanna* (Kraków 1967), *Polonizmy w czeskim języku literackim* (Kraków 1987), *Tisíc let česko-polských jazykových vztahů* (Kraków 1993) oraz ważne publikacje popularyzatorskie, np. *Polsko-czeskie związki językowe* (Wrocław 1980) czy *Czeskie odrodzenie narodowe i językowe* (Kraków 2000).

Szczególnie doniosłe osiągnięcia naukowe Profesor Teresy Zofii Orłoś w tym zakresie dotyczą spuścizny leksykograficznej i przekładowej Josefa Jungmanna, której pozostaje nadal najlepszą znawczynią wśród polskich bohemistów. Materiał do badań nad związkami czeszczyzny z językami słowiańskim czerpała nie tylko z pięciotomowego czesko-niemieckiego słownika Josefa Jungmanna, ale także z dzieł innych wielkich leksykografów, m.in. Petra Lodereckera, Samuela Bogumiła Lindego czy Vuka Karadžicia. Tu można przywołać jedną z Jej publikacji, dotyczącą tej problematyki, np. *Zapożyczenia słowiańskie w czeskiej terminologii botanicznej i zoologicznej* (Kraków 1972).

Dorobek naukowy Profesor Teresy Zofii Orłoś obejmuje także zagadnienia współczesnej czeszczyzny, szczególnie zaś frazeologii w ujęciu konfrontatywnym czesko-polskim oraz złudnej ekwiwalencji językowej czesko-polskiej. Problematyce czeskiej frazeologii poświęciła wiele artykułów oraz monografię pt. *Studia z frazeologii czeskiej i polskiej* (Kraków 2005). Najistotniejszą pozycją tego nurtu Jej badań jest *Wielki czesko-polski słownik frazeologiczny* (Kraków 2009), który został opracowany przez zespół pod Jej kierownictwem, jest też autorką jego koncepcji. Natomiast złudnej ekwiwalencji poświęciła szereg artykułów oraz prace wydane pod Jej redakcją: *Czesko-polski słownik zdradliwych wyrazów i pułapek frazeologicznych* (Kraków 2003) i *Czesko-polska pozorna ekwiwalencja językowa* (Kraków 2004). Publikacje te stanowią istotną pomoc zarówno dla polskich studentów bohemistyki, jak i czeskich studentów polonistyki, a także dla tłumaczy, ponieważ ułatwiają właściwy dobór odpowiedników językowych, a co za tym idzie, przyczyniają się do lepszej znajomości drugiego języka i wzajemnego zrozumienia się

Nie można tu pominąć także ważnej sfery działalności Profesor Teresy Zofii Orłoś, jaką była Jej praca w roli nauczyciela akademickiego. Swoim studentom poświęcała Pani Profesor zawsze wiele troski, czasu i uwagi. Wypromowała wielu magistrów (do grona których ma tę przyjemność zaliczać się także pisząca te słowa), wielu doktorantów, otaczając ich szczególną opieką i służąc im w każdej chwili życzliwą pomocą i radą, dzieliła się z nimi bogatym doświadczeniem teoretycznym i metodologicznym. Wielu uczniów Profesor Teresy Zofii Orłoś do dziś pracuje w ośrodkach bohemistycznych w całej Polsce.

Na zakończenie pozwolę sobie na osobiste wspomnienie o Profesor Teresie Zofii Orłoś. Tradycją stały się odwiedziny u Pani Profesor w dzień wigilijny, kiedy to razem z mężem przyjeżdżaliśmy do Krakowa, by spędzać Święta Bożego Narodzenia z rodziną. Z każdego takiego spotkania wracaliśmy obdarowani figurkami aniołków, które według własnych pomysłów wykonywała z masy solnej lub modeliny. I tu przejawiało się Jej oryginalne poczucie humoru oraz dystans do siebie i tego, co Ją otaczało. Wśród aniołków bowiem nie raz znalazł się także Szwęć z rozłożystymi skrzydłami. Podarunki te pieczołowicie przechowujemy do tej pory i w każde Boże Narodzenie układamy je obok szopki i choinki, a one... spoglądają na naszą rodzinę filuternie.

Nie umiera ten, kto pozostaje w pamięci żywych.